

Genel Muhasebe

Ankara Üniversitesi
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu
Eczane Hizmetleri Programı

Muhasebede Kayıt Araçları

Muhasebede ticarî işlemlerin kaydedilmesi için “defter” adı verilen araçlar kullanılır.

Ticarî işlemlerin defterlere kaydedilmesi belli ilkelere göre yapılmaktadır.

Bu ilkeler işletme hukuku mevzuatıyla saptamıştır.

İşletme hukuku hükümlerine göre kâr elde etme amacıyla faaliyette bulunan kişilerin, yani tüccarların belli defterleri tutma zorunluluğu vardır.

Bunlara kanunî defterler veya zorunlu (mecburî) defterler denmektedir.

Tacir

Ticaret hukuku mevzuatı ile vergi hukuku mevzuatında tacir terimi ile ilgili farklılıklar görülmektedir.

Türk Ticaret Kanunu (m. 12 (1)): "Bir ticarî işletmeyi, kısmen dahi olsa kendi adına işleten kimseye tacir denir."

Tacir

Vergi mevzuatında ticarî faaliyette bulunanlar üç grup altında toplanmakta ve üç gruba ilişkin faaliyetlerin alanı da kesin olarak belirtilmektedir:

1-Birinci sınıf tüccarlar

2-İkinci sınıf tüccarlar

3-Esnaflar

Tüccarlar

Vergi Usul Kanununda tüccarlar defter tutma bakımından iki sınıfa ayrılmıştır:

- Birinci sınıf tüccarlar: Bunlar bilanço esasına göre defter tutmaktadırlar.
- İkinci sınıf tüccarlar: Bunlar işletme hesabı esasına göre defter tutmaktadırlar.

Vergi Usul Kanununda önce kimlerin bilanço esasına göre defter tutacağı belirlenmiş, bu belirlemeler dışında kalan tüccarların ise işletme hesabı esasına göre defter tutması esası getirilmiştir.

Birinci Sınıf Tüccarlar

2020 yılı için

- 1- Satın aldıkları malları olduğu gibi veya işledikten sonra satan ve yıllık alımlarının tutarı 280.000 TL'yi, veya yıllık satış (hasılat) toplamı 390.000 TL'yi aşanlar,
- 2- Birinci maddede yazılı olanların dışındaki işlerle uğraşıp da bir yıl içinde elde ettikleri gayri safi iş hasılatı 140.000 TL'yi aşanlar,
- 3- Her türlü ticaret şirketleri,
- 4- Kurumlar Vergisine tabi olan diğer tüzel kişiler birinci sınıf tüccar olarak değerlendirilir.

Birinci Sınıf Tüccarlar

Birinci sınıf tüccarlar, bilanço esasına göre defter tutarlar.

Birinci sınıf tüccarların tutmaları zorunlu muhasebe defterleri:

- Envanter defteri
- Günlük defter (yevmiye defteri)
- Büyük defter (defter-i kebir)

İkinci Sınıf Tüccarlar

İkinci sınıf tüccarlar, birinci sınıf tüccar olma sınırını aşmayan diğer tüccarlardır.

İkinci sınıf tüccarlar, işletme hesabı esasına göre defter tutarlar.

İkinci sınıf tüccarların tutmaları zorunlu tek muhasebe defteri işletme hesabı defteridir.

Esnaflar

İster gezici ister sabit bir mekânda bulunsun, esnaf ve sanatkâr meslek kollarına dahil olup, ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedenî çalışmasına dayandıran ve kazancı tacir veya sanayici niteliğini kazandırmayacak miktarda olan meslek ve sanat sahibi kimselerdir.

Esnaflar sadece muhasebe kayıtlarına esas teşkil eden kayıt belgelerini saklamak ve ibraz etmek zorundadırlar.

Defterlerin Özellikleri

- Her dönem yeni bir defter seti kullanılır. Defterler birden başlayarak tek tek artan sayfa numaralarına sahiptir.
- Defterler kullanılmaya başlanmadan önce notere onaylatılır. Günlük defterin ve envanter defterinin yıl sonunda da kapanış onayı yaptırılır.
- Defterlerin Türkçe tutulması zorunludur.
- Defterlere kayıtlar mürekkeple veya makine ile yapılır.
- Defterlerdeki kayıtlar kazınarak, çizilerek veya silinerek okunmaz hale getirilemez.
- Defterde satır atlanamaz.
- Defter sayfaları koparılamaz, sayfaların sırası değiştirilemez.

Envanter Defteri

Envanter (cetveli), işletmenin aktif ve pasifini, değerleriyle birlikte gösteren bir listedir.

Envanter defteri, işletmenin açılış tarihinde ve onu izleyen her iş yılı sonunda çıkarılan envanter ve bilançoların kaydedildiği defterdir.

Günlük Defter

Günlük defter, bir işletmede kayıtlara geçirilmesi gerekli ticarî işlemlerin ilgili belgelerden çıkarılarak tarih sırasıyla ve "maddeler" halinde düzenli olarak kaydedildikleri defterdir.

Günlük deftere yevmiye defteri de denir.

Günlük defter kayıtlarında madde sıra numarası, tarih, borçlu ve alacaklı hesaplar, tutarlar ve kaydın dayanağı belgeye ilişkin açıklamalar bulunmalıdır.

Büyük Defter

Büyük defter, bir işletmenin muhasebe sisteminde yer alan hesapları karşılıklı iki sayfasında veya tek sayfasında kapsayan deftere denir.

Büyük defter, günlük deftere kaydedilen işlemleri, sistemli bir şekilde hesaplara dağıtan ve belli bir tasnif altında hesaplarda toplayan defterdir. Böylece muhasebenin sınıflandırma (tasnif) fonksiyonu yerine getirilmiş olur.

Büyük deftere defter-i kebir de denir.

İşletme Hesabı Defteri

İşletme hesabı defteri, tek yanlı kayıt sistemine göre tutulan bir defterdir.

İkinci sınıf tüccarlar tarafından kullanılır.

İşletme hesabı defterinin karşılıklı sayfalarından sol tarafa giderler, sağ tarafa ise gelirler kaydedilir.

Yardımcı Defter

Büyük defterde değer hareketleri toplu bir şekilde belirtilir. Bunlara ilişkin ayrıntılar ise yardımcı defterde izlenir.

Yardımcı defterlere isteğe bağlı (ihtiyarî) defterler veya muavin defterler de denmektedir.